

Etikkrådets virksomhet

Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland er et uavhengig råd som gir anbefalinger til Norges Bank om å utelukke selskaper fra Statens pensjonsfond utland eller sette selskaper til observasjon på grunnlag av retningslinjer fastsatt av Finansdepartementet. Retningslinjene har både produktbaserte utelukkelseskriterier som for eksempel produksjon av tobakk, kull og noen våpentyper og atferdsbaserte utelukkelseskriterier som for eksempel korrupsjon, menneskerettighetsbrudd, miljøskade og uakseptable utslipp av klimagasser. Terskelen for utelukkelse skal være høy, og selskaper kan bare utelukkes hvis de i fremtiden vil representere en uakseptabel etisk risiko for fondet. Alle Etikkrådets anbefalinger offentliggjøres på rådets nettside så snart Norges Bank har offentliggjort sin beslutning.

Etikkrådet følger løpende med på om selskaper i fondet har virksomhet som kommer inn under retningslinjene for observasjon og utelukkelse fra SPU, og arbeider parallelt med mange saker og problemstillinger.

For produktkriteriene kartlegger et konsulentfirma selskaper som har virksomhet som kan være i strid med kriteriene. Rådet mottar en rapport om dette hvert kvartal. Rapporten inkluderer relevant ny informasjon om selskaper som allerede er utelukket fra fondet. Rådet følger i tillegg med på informasjon fra andre kilder og foretar løpende undersøkelser av aktuelle selskaper.

For atferdskriteriene identifiseres selskaper gjennom porteføljeovervåking, eksterne henvendelser og systematiske gjennomganger av områder med høy etisk risiko. Et konsulentfirma søker daglig i mange nyhetskilder på flere språk etter oppslag om selskaper i porteføljen. Rådet får rapporter fra konsulenten annenhver måned. I tillegg abonnerer rådet på en rekke nyhetsbrev som har informasjon om påståtte normbrudd som kan knyttes til selskaper i fondet. Rådet mottar også henvendelser fra organisasjoner eller enkeltpersoner med oppfordring om å vurdere saker. Disse kan komme direkte til rådet eller være

videresendt fra Norges Bank. I utvalget av saker for nærmere undersøkelser legger rådet vekt på normbruddets grovhet og omfang, konsekvensene av normbruddet, om selskapet forårsaket eller medvirket til normbruddet, selskapets tiltak for å forebygge eller bøte på skader og risiko for tilsvarende hendelser i fremtiden.

Mer systematiske gjennomganger av områder med høy etisk risiko følger ofte en langsiktig plan. Når Etikkrådet har valgt ut et område, følger rådet dette over flere år. Rådet har for eksempel arbeidet med migrantarbeidere i Gulf-landene siden 2015 og avskoging og tap av biologisk mangfold siden 2010.

Etikkrådet innhenter informasjon fra blant annet forskningsmiljøer og internasjonale, regionale og nasjonale organisasjoner og setter i mange tilfeller ut konsulentoppdrag for å undersøke indikasjoner på normbrudd som dekkes av retningslinjene. Selskapene i porteføljen er også selv viktige informasjonskilder. Det er ofte inngående dialog med selskapene i løpet av vurderingsprosessen.

Tabell 1: Etikkrådets virksomhet i 2017–2019

År	2017	2018	2019
Aksjeselskaper i SPU ved årets slutt (ca.)	9100	9150	9200
Utelukkede selskaper etter tilrådning fra Etikkrådet ved utgangen av året	64	70	65 ¹
Selskaper på observasjonsliste etter tilrådning fra Etikkrådet	6	8	7
Selskaper som Etikkrådet har avgitt tilrådninger om i løpet av året	12	10	17
Selskaper som er utelukket i løpet av året etter tilrådning fra Etikkrådet	1	11	3
Selskaper som er satt til observasjon i løpet av året	4	2	0
Observasjoner som er avsluttet i løpet av året	0	0	1
Utelukkelse som er opphevet i løpet av året	1	2	7
Selskaper som rådet har vært i kontakt med	62	34	50
Selskaper som rådet har møtt	12	22	14
Saker som er tatt opp til vurdering i løpet av året ²		78	100
Saker som ble avsluttet i løpet av året		98	87
Selskaper under arbeid i løpet av året	149	189	180
Antall rådsmøter	10	11	9
Ansatte i sekretariatet	8	8	8
Budsjett (mill.)	18,1	18,5	18,7

Tabellen oppsummerer omfanget av Etikkrådets undersøkelser av selskaper i 2019 sammenliknet med 2018 og 2017. Utelukkelse Norges Bank har besluttet uten tilrådning fra Etikkrådet under kullkriteriet, er ikke inkludert i tabellen.

¹ Vedanta Resources Plc er tatt av børs og står derfor ikke på listen lenger.

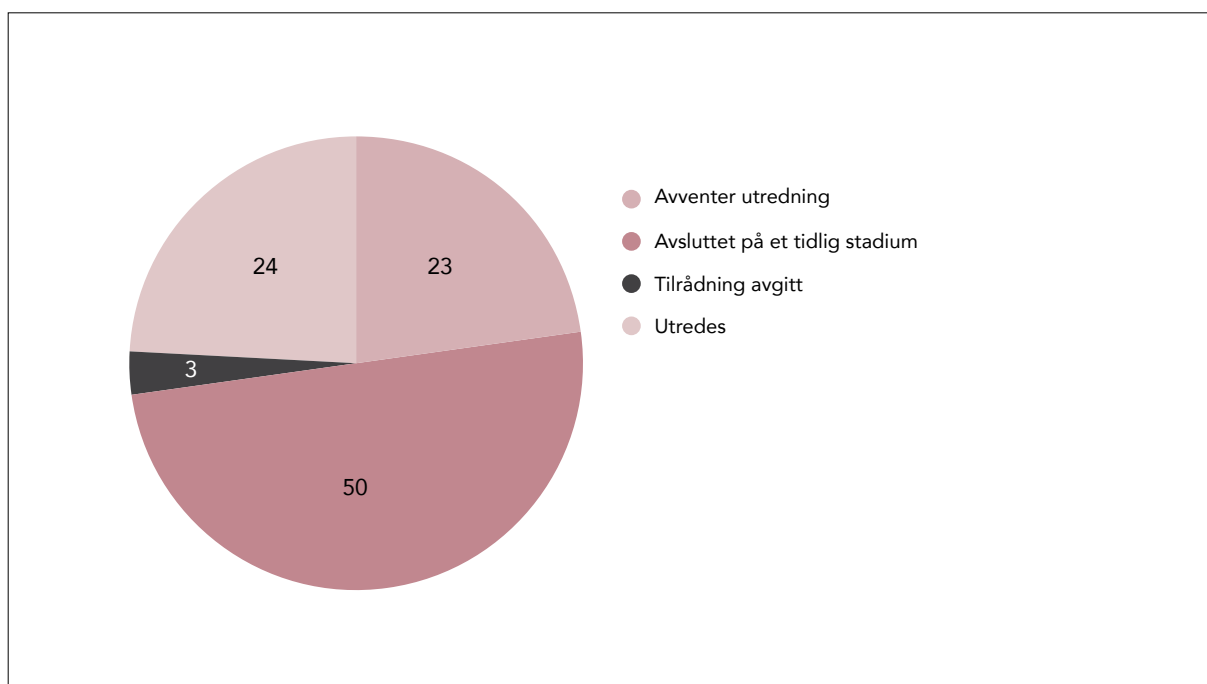
² Tall fra 2017 er ikke sammenlignbare på saksnivå.

Oversikt over Etikkrådets virksomhet i 2019

I 2019 anbefalte Etikkrådet å utelukke seks selskaper, å oppheve utelukkelsen av seks selskaper og å avslutte observasjonen av ett selskap. Det har i tillegg blitt avgitt fire oppdaterte tilrådninger om utelukkelse under klimakriteriet som erstatter de opprinnelige fra 2017. Norges Bank offentliggjorde på grunnlag av Etikkrådets tilrådninger fra 2018 og 2019 at tre selskaper var utelukket, at utelukkelsen av syv selskaper var opphevet, samt at observasjonen av ett selskap var avsluttet.

Per 31. desember 2019 var 65 selskaper utelukket fra fondet, mens syv sto til observasjon på grunnlag av tilrådninger fra Etikkrådet. I tillegg kommer 69 selskaper som Norges Bank har utelukket på eget initiativ under kullkriteriet og 14 selskaper som Norges Bank har satt til observasjon under samme kriterium.

Figur 1: Hvordan gikk det med de 100 sakene som ble tatt opp til vurdering i 2019?

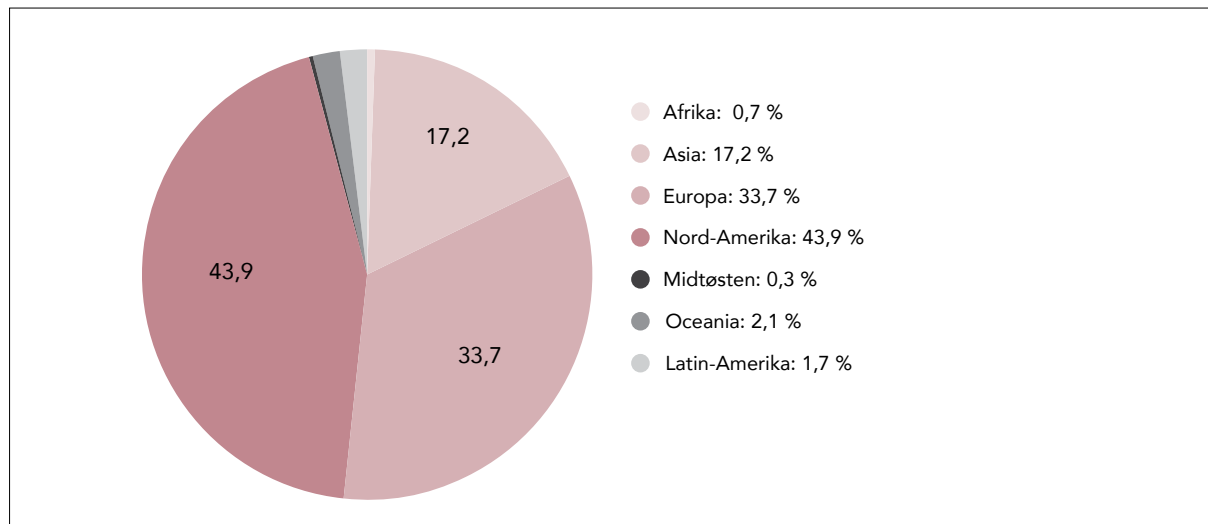

Figuren viser status for de 100 nye sakene Etikkrådet tok opp til vurdering i 2019.

Av de rundt 200 sakene som Etikkrådet hadde til vurdering i løpet av 2019, ble omtrent halvparten av sakene fanget opp i løpet av året. 50 av de nye sakene ble avsluttet på et tidlig stadium, mens det for tre av sakene ble avgitt tilrådning allerede samme år. 24 av de nye sakene utredes fortsatt, mens 23 av sakene ennå ikke har vært gjenstand for en fullstendig innledende vurdering. Forurensing fra antibiotikaproduksjon og utilbørlig overvåking er to av temaene fra de nye sakene.

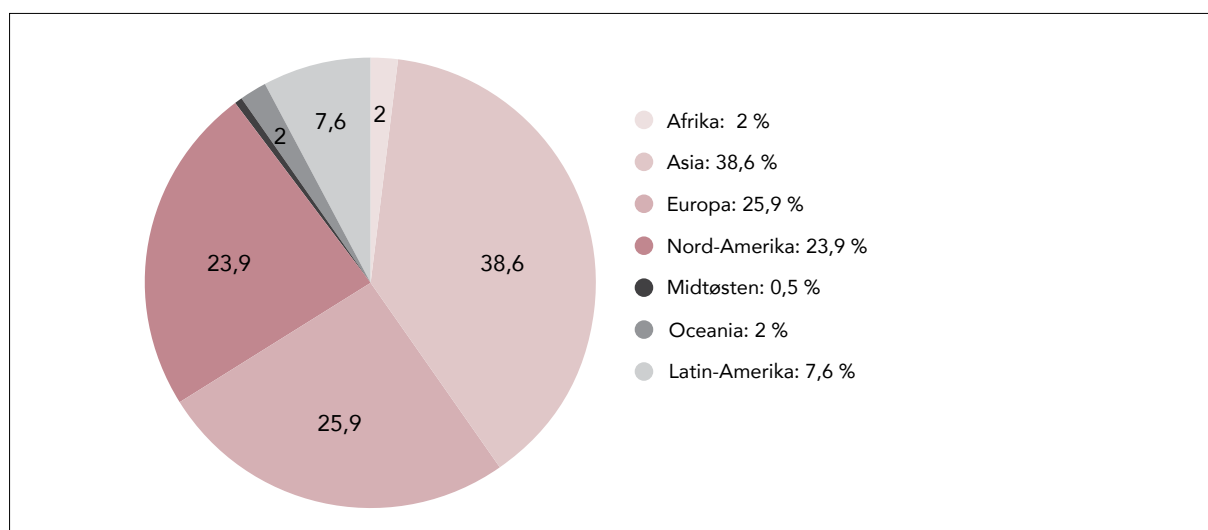
Enkelte selskaper er gjengangere i Etikkrådets utredninger, og tas opp til vurdering gjentatte ganger for ulike forhold og under ulike kriterier. Dette gjelder ofte store selskaper fra land der sivilsamfunnet følger aktivt med på selskapers virksomhet. Informasjonstilgangen varierer altså betydelig fra land til land. Etikkrådet kompensere i noen grad for dette gjennom å bestille egne undersøkelser av forhold som vanligvis ikke fanges opp av nyhetsovervåkingen.

Figur 2: Den geografiske fordelingen på fondets investeringer i verdi ved utgangen av 2019, i prosent

Figuren viser geografisk spredning av SPUs investeringer i verdi. Her er både aksjer og rentepapirer inkludert.

Figur 3: Den geografiske fordelingen for selskapene Etikkrådet arbeidet med i 2019, i prosent

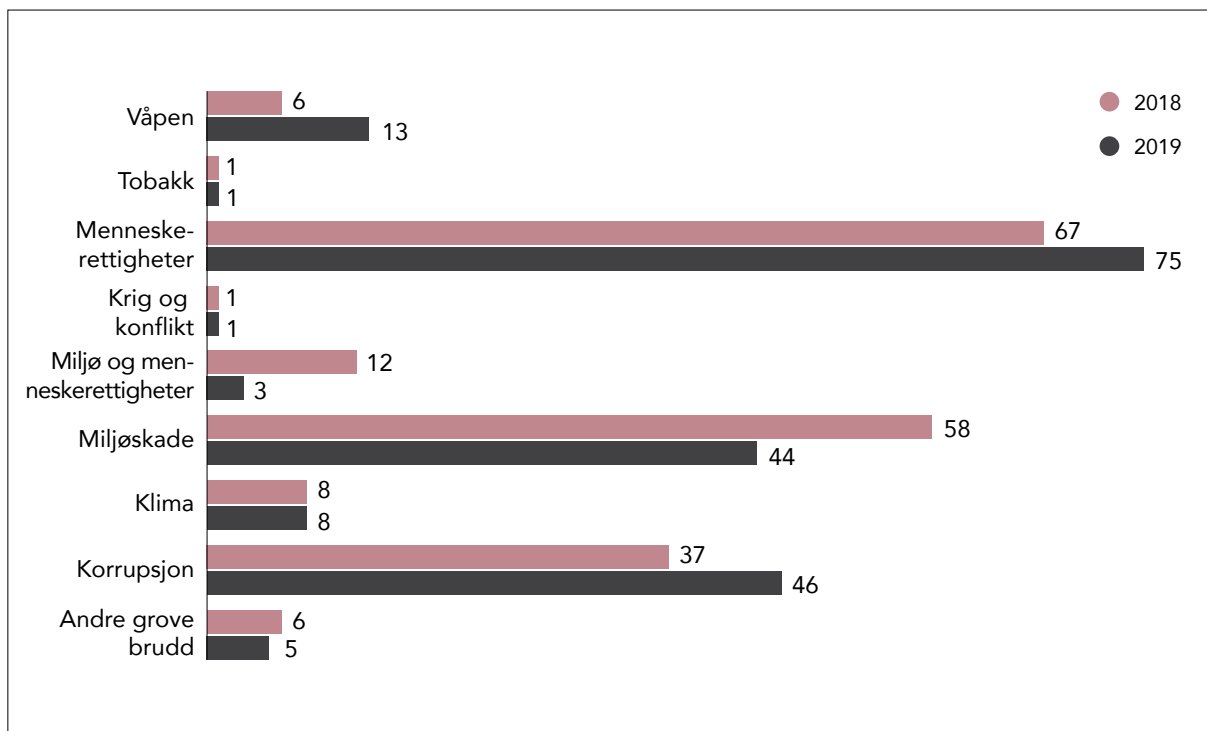

Figuren viser antall selskaper Etikkrådet arbeidet med per region i prosent av det totale antall selskaper Etikkrådet hadde under behandling i 2019.

SPU var ved utgangen av 2019 investert i omkring 9200 selskaper i mer enn 75 land. Den geografiske fordelingen på de 180 selskapene som Etikkrådet har arbeidet med i løpet av året, reflekterer den geografiske fordelingen av selskapene i fondet. Om man derimot sammenlikner med den beløpsmessige andelen av investeringene, er bildet et annet. Nesten 40 prosent av selskapene Etikkrådet har under arbeid, er for eksempel børsnotert i Asia, mens andelen av fondet som er investert i denne regionen utgjør 17 prosent av verdien.

Mange av de asiatiske selskapene rådet har under arbeid, undersøkes som ledd i en gjennomgang av områder med høy etisk risiko og ikke på grunnlag av nyhetsoppdrag. Dette gjelder for eksempel undersøkelser av arbeidsforhold hos tekstilprodusenter som fondet er investert i. Ettersom slik informasjon sjelden fanges opp gjennom nyhetsovervåkingen, har Etikkrådet ved hjelp av konsulenter undersøkt arbeidsforholdene ved fabrikker i land der risikoen for brudd på arbeidstakerrettigheter generelt er antatt å være særlig stor.

Figur 4: Sakene Etikkrådet har arbeidet med, fordelt på kriteriene

Figuren viser hvordan Etikkrådets arbeid har fordelt seg på de ulike kriteriene i antall saker under arbeid.

Arbeid under de ulike kriteriene

Menneskerettighetskriteriet er fremdeles det området hvor rådet utreder flest saker. I 2019 har rådet fortsatt arbeidet med brudd på arbeidstakerrettigheter i tekstilindustrien og arbeidsforhold som grenser til tvangsarbeid. Disse utgjorde mer enn halvparten av utredningene under dette kriteriet i 2019. Slike saker har som oftest utgangspunkt i undersøkelser Etikkrådet selv initierer basert på antakelser om den generelle risikoen for brudd på arbeidstakerrettigheter i en bransje eller et område. Dermed undersøkes et stort antall selskaper innledningsvis, mens bare selskapene som forårsaker eller medvirker til grove eller systematiske normbrudd, utredes nærmere.

Andre typer saker har oftere utspring i nyhetsoppslag. Slike saker er for eksempel knyttet til brudd på urfolks rettigheter og tvangsflytting, som også har utgjort en god del av sakene i 2019. Et nytt tema i 2019 er menneskerettighetsbrudd knyttet til bruk av overvåkingsteknologi. Rådet har også vurdert saker hvor selskaper samarbeider med det militære eller sikker-

hetsstyrker. Selskapers salg av våpen til stater i krig eller konflikt har fortsatt vært et tema i 2019.

Under miljøkriteriet har rådet fortsatt arbeidet med gruve- og industriforurensning, verneområder og avskoging. Flere av sakene som er utredet under miljøkriteriet, har også en menneskerettighetsside.

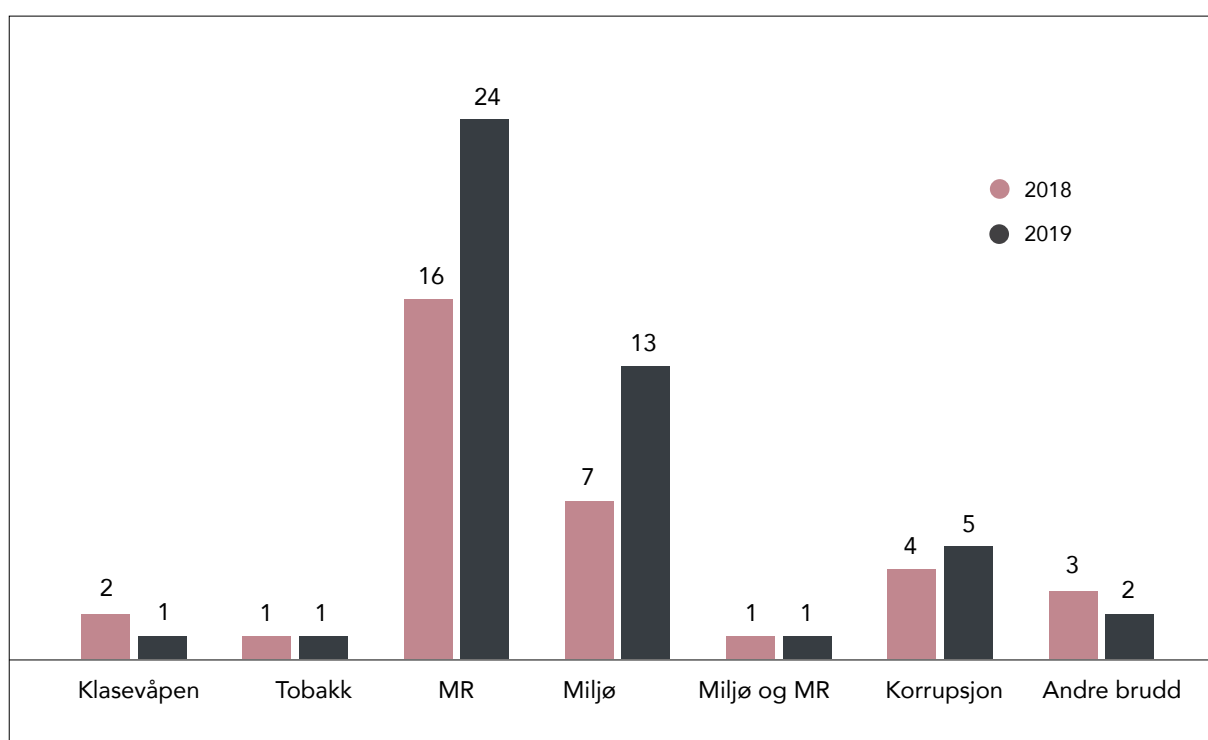
Under korrupsjonskriteriet systematiseres korrupsjonsanklager mot selskaper i fondet fra porteføljeovervåkingen. Hvis det er tilstrekkelig mange korrupsjonssaker i en bestemt sektor, vil rådet ofte vurdere disse sakene samlet og undersøke nærmere de selskapene innenfor sektoren som er gjenstand for de mest alvorlige anklagene. I 2019 er det gjort en slik gjennomgang av oljeserviceselskaper. Mange av utredningene ble avsluttet på et tidlig stadium, mens en håndfull utredes videre.

Kontakt med selskaper i 2019

I 2019 har Etikkrådet vært i kontakt med 50 selskaper og hatt møter med 14 av dem. Rådet kontakter selskaper som det etter innledende undersøkelser vil vurdere nærmere. Først skriver rådet et brev til sel-

skapene og ber om informasjon som kan gi et bedre grunnlag for å vurdere deres virksomhet. Alle selskaper som utredes under atferdskriteriene, får i tillegg anledning til å kommentere et utkast til tilrådning før Etikkrådet eventuelt gir sin anbefaling til Norges Bank.

Figur 5: Kontakt med selskaper fordelt på kriterier

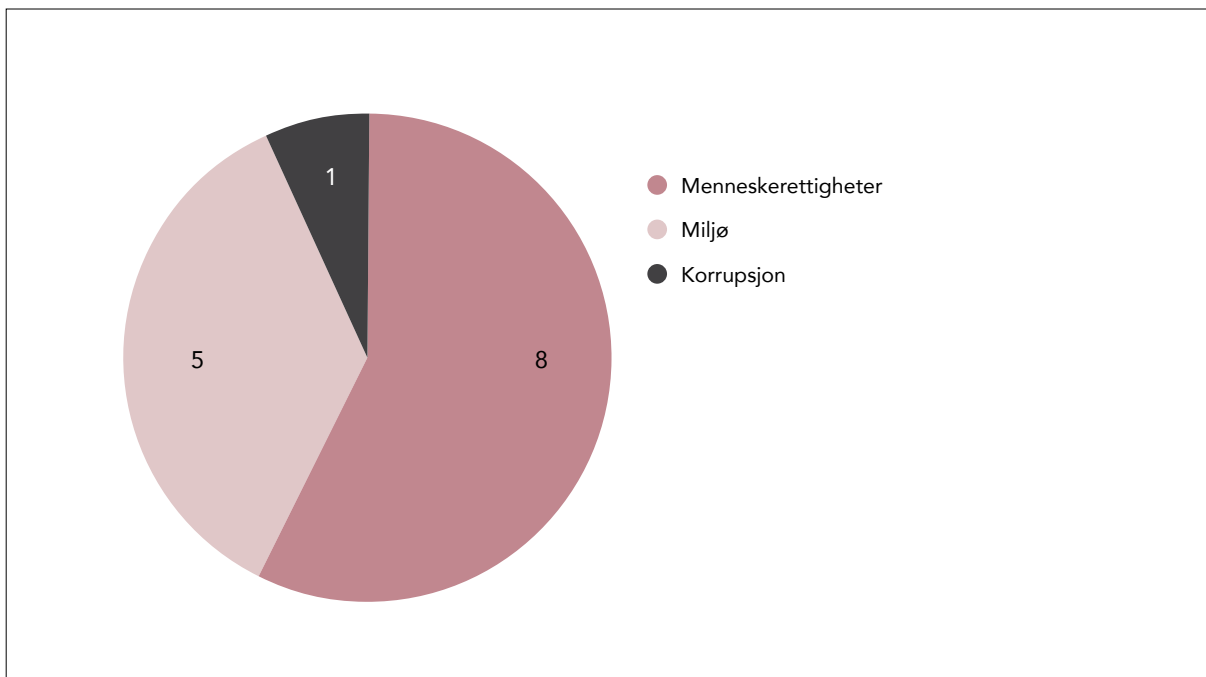
Figuren viser hvor mange selskaper rådet har hatt kontakt med under de ulike kriteriene i 2018 og 2019.

Etikkrådet legger vekt på informasjon fra selskaper og anser det som en selvstendig risikofaktor om selskaper ikke bidrar med konkret og etterprøvable informasjon om virksomheten. Normalt møter Etikkrådet selskaper sent i utredningsprosessen, gjerne på grunnlag av et utkast til tilrådning om utelukkelse.

Rådet har i 2019 møtt flest selskaper som utredes under menneskerettighetskriteriet, og det er også under dette kriteriet at det er avgitt flest nye tilrådninger om utelukkelse. Det at selskaper står til

observasjon, fører også til behov for møter med selskapene for å innhente informasjon til observasjonsrapporter. Fem av selskapsmøtene i 2019 har vært med selskaper som står til observasjon. Etikkrådet møter også tidvis utelukkede selskaper, enten fordi Etikkrådet ønsker å vurdere om utelukkelsesgrunnlaget fortsatt er til stede, eller fordi selskaper ber om å få møte Etikkrådet. I 2019 har rådet møtt tre utelukkede selskaper.

Figur 6: Møter med selskaper fordelt på kriterier

Figuren viser hvor mange selskaper rådet har hatt møte med under de ulike kriteriene i 2019.

Revurdering av utelukkede selskaper

Et selskap blir ikke utelukket for en bestemt tidsperiode, og utelukkelsen kan oppheves så snart grunnlaget for utelukkelse faller bort. Etikkrådet gjør årlig enkle undersøker av alle utelukkede selskaper ved å sjekke om de fortsatt driver virksomheten som førte til utelukkelse, eller om virksomheten er endret. For noen selskaper gjøres grundigere undersøkelser, for eksempel hvis selskapene ber om det, eller hvis det er indikasjoner på vesentlige endringer. Hvis et selskap har gjennomført tiltak som har ført til tilstrekkelige forbedringer i forholdene utelukkelsen er basert på, avgir Etikkrådet en tilrådning om å oppheve utelukkelsen. Forbedringene må kunne observeres i praksis og ikke bare i selskapets strategier eller planer.

I særlige tilfeller kan Etikkrådet gi en ny anbefaling om utelukkelse av et selskap til Norges Bank, selv om det allerede er utelukket fra fondet. Dette gjelder for

eksempel selskaper som har sluttet å produsere én våpentype, mens det fortsatt produserer andre våpen som er grunnlag for utelukkelse. Hvis utelukkelsesgrunnlaget er vesentlig endret for selskaper som er utelukket under atferdskriteriene, kan også rådet avgir en ny tilrådning basert på den nye faktiske situasjonen slik at Norges Bank får anledning til å vurdere om selskapet fortsatt skal være utelukket.

I 2019 har Norges Bank opphevet utelukkelsen av til sammen syv selskaper etter tilrådning fra Etikkrådet. Siden 2005 har Etikkrådet anbefalt å oppheve utelukkelsen av 39 selskaper. De fleste av disse har sluttet å produsere det produktet de var utelukket på grunnlag av. Andre har for eksempel solgt seg ut av virksomheten som grunnlaget for utelukkelsen knyttet seg til. Selskaper som er tatt av børs, blir tatt av listen over utelukkede selskaper uten at tilrådingen blir opphevet.